

ארבע וסודות

במבט

שיחת חברים חלק ב' פתח כניסה לעולמינו הפנימי

לתת להם זמן שבו הוא מתמקד רק בהם. ולכן, הכלל הוא שבכדי לחיות את עולם הרגש האדם צריך להתעסק לשיעור מסויים של זמן כל יום בענייני המידות והעבודה. לפעמים זה צריך להיות באופן של "מוסר בהתפעלות" לפתוח את הלב, לפעמים זה צריך להיות באופן של לימוד עיוני על המידות, ויש גם דרכים אחרות, אבל עכ"פ צריך שיהיה לו קביעות מסויימת שמרעננת ופותחת את הלב לחוות את החיים.

ב. במקביל, האדם צריך קביעות בלימוד התורה בעיון. הסיבה לכך לעניינינו, כמובן מלבד חיוב תלמוד תורה עצמה, היא כי התובנות הפנימיות מגיעות ממקום של דקות ועדינות ההשגה בתוך האדם, והדקות הזו רק מתגלה אחרי שהאדם כבר נמצא במקום של מחשבה דקה בתוך עצמו. וא"כ, הדרך העיקרית להגיע למקום של אותה הבנה דקה היא ע"י לימוד דק ועיוני של תורה, ואחרי שהוא כבר מעורר את העיון הדק בתורה, שוב יוכל הדקות הזו להתפשט גם לתחום של הכרת עצמו ומידותיו, להכיר גם אותן באופן דק ועדין, ולהוליד את התובנות הפנימיות והעדינות שדיברנו עליהם.

ג. וליד שני המרכיבים היסודיים האלו, האדם זקוק גם לזמן מיוחד של שקט, שבו הוא מפנה את עצמו משאר עסקיו ופונה להתבונן בעצמו ובחיו. בשבועיים הקודמים כבר דיברנו קצת

חיו באופן כללי יהיה במצב של סדר מסויים, עם רמה סבירה של עדינות. זאת אומרת, שאם הוא יהיה במצב מדי קיצוני של הטרדות ולחצים חיצוניים, או אם יש לו מידות רעות גסות שמנתקות אותו באופן חזק מעצמו, הוא לא יוכל להתחבר לנפשו הפנימית ולינוק ממנו הבנות והכרות בעולם הפנימי. בכלל זה נכלל גם שהאדם צריך להשליט סדר סביר בחיים המעשיים שלו. אדם לא יכול לנסות לחיות בעולם הפנימי כאשר כל חיו החיצוניים הפוכים ומבולבלים. הוא צריך קודם להשליט סדר בסיסי בחיו החיצוניים, מה שיעניק את הרוגע הבסיסי להיכנס יותר פנימה.

יעקב: בסדר, זה מובן...

צבי: אחרי שיש לנו את התנאי הראשון והבסיסי של חיים שהם יחסית מסודרים, אז לפי הבנתי יש ג' מרכיבים עיקריים שצריכים לשים לב אליהם ולאזן אותם נכון. קשה להגדיר ביניהם סדר מוחלט, כי כנראה הסדר כאן משתנה מאדם לאדם, אז אנסה להציע את כולם ביחד:

א. האדם צריך שיהיה לו קביעות מסויימת של זמן להתעסק עם הלב ולהיכנס לענייני עבודה והרגש. לפעמים יכול להיות שליבו של האדם הוא כמעט "אטום", הוא לא מכיר בכלל מה הוא מרגיש והוא כמעט לא מודע למידותיו. ואפילו אם זה לא המצב, מ"מ האדם שרוצה לחיות עם מידותיו צריך

רקע: שבוע שעבר דיברו יעקב וצבי על התובנות הפנימיות העולות מתוך עבודת המידות, ולמדו כי העי לאת תובנות פנימיות זו סימן חשוב מאוד לחיים פנימיים אמיתיים, ושי ככל שנברר יותר איך להיקבע בעולמינו הפנימי, כן נזכה לעוד ועוד תובנות של הכרות על עולמינו הפנימי.

יעקב: צבי, אתה רוצה להמשיך להסביר לי את הנושא של התובנות שדיברנו עליו שבוע שעבר? זה נושא שמעניין אותי מאוד...

צבי: כן, ודאי. נראה לי שהיינו באמצע ללמוד איך נוכל להשתדל שיהיה לנו כמה שיותר שפע של הכרות ותובנות פנימיות...

יעקב: נכון. כבר אמרתי לך שבוע שעבר שנראה לי שהתובנות האלו רק מגיעות ממילא, אבל הסברת שעדיין יש ביכלתנו להכין את עצמנו להיות במצב של "חיים פנימיים", שזה מה שגורם שתעוררנה התובנות האלו. הייתי מאוד שמח אם תוכל קצת להרחיב על הנקודה הזו, ולהסביר לי יותר מה זה אומר למעשה...

צבי: אנסה בשמחה, עד כמה שאני מבין... לפי הבנתי יש כמה מרכיבים שהאדם צריך לעבוד להכין בכדי שיזכה ל"שפע" של הכרות והבנות פנימיות. התנאי הראשון הוא שהוא צריך שאורח

עכ"פ אלו הם ארבעת התנאים עוד פעם - חיי מעשה מסודרים ופעילים, חיי רגש מסודרים ופעילים, וחיי מחשבה מסודרים ופעילים, ואחרי כל זה, זמן של שקט מכל הרבדים האלו, שבו האדם מייחד את עצמו לינוק מרובד פנימי יותר, ולהאיר את כלל חיי ממבט עמוק יותר בעצמו. יעקב: הבנתי... עשית לי עכשיו הרבה יותר סדר בראש להבין מאיפה הגיעו ארבעת השלבים של העבודה שהזכרת. אבל מה בקשר לארבעת היסודות - מה ההקבלה?

צבי: אז בכלליות מה שמקובל הוא שעולם המעשה שבאדם מקביל ליסוד העפר, שהוא היסוד הכי שפל, וזה גם היסוד הכי מורגש בעולם המעשה. מעל זה עולם ההרגשה מקביל ליסוד המים, כי ההרגשה היסודית שבנפש היא האהבה, שהיא מיסוד המים. וכן המציאות, שמי שחי בלי אהבה גלויה בחיים שלו ליבו הוא כמעט סגור, כי כל עולם ההרגשות מתחיל בעיקר עם מידת האהבה. מעל זה יש עולם המחשבה שבאדם, שעיקרו כח הרוח. טבע מחשבות האדם הוא להיות בתנועה מתמידה, ועבודת המחשבה זה לכווין את אותה התנועה נכון, ולבנות את המחשבות שיהיו אמיתיות, מיוסדות, וקיימות, אבל סו"ס טבע המחשבה עיקרה תנועה...

יעקב: בסדר, עד כאן אני מבין. אבל מה שלא מסתדר לי עם כל זה הוא שא"כ הפנימיות מקביל ליסוד האש, מה שלכאורה לא מובן... איך הפנימיות, שהיא תפיסת חיים שמגיעה מתוך שקט והתעמקות פנימית בעצמינו, מקבילה ליסוד האש הרועש והמתנגד?

צבי: זו שאלה טובה. באמת אנחנו עדיין צריכים לחזור להתעמק בהבנת כל אחד מהיסודות, כי כל מה שקיבלנו עד עכשיו היתה רק טעימה קטנה ממה שטמון בהם... אבל אנחנו

שנאמר על אברהם אבינו ש"מעצמו למד תורה". וא"כ, זה מקביל לרובד הרביעי ברשימה הנ"ל, של ה"פנימיות".

בכדי להגיע ולעורר את אותו רובד הפנימי לפעול, האדם צריך שני דברים. הראשון הוא לסדר וליישר את ג' הרבדים הראשונים, שיפעלו כל אחד כסדרו וכטבעו בלי הפרעות. ולכן אמרנו שצריכים חיי מעשה פעילים ומסודרים, חיי רגש פעילים ומסודרים (לימוד פנימי קבוע), וחיי מחשבה פעילים ומסודרים (לימוד התורה בעיון). כמובן אפשר להרחיב הרבה יותר על כל אחד מהשלבים והעבודות

מקורות ומקבילות

חיי פנימיות הם חיים של הערות ו"השגות" כמעט יומיות - עלי שור ח"ב שער ב' הקדמה למערכת העבודה המוסרית. חיים מסודרים עם מנוחה בסיסית היא תנאי ראשוני לחיי פנימיות - ספר הכרה עצמית והעצמת הנפש פרק טו. קביעות של זמן ללימוד פנימי - הקדמה ראשונה לפירוש בלבבי משכן אבנה לספר נפש החיים שער ד'. הצורך בלימוד עיוני דק להיכנס לעולם הפנימי - אמונה ובטחון לחזו"א פ"ד אות י"ב, ספר דע את עצמך ח"ב תחילת פרק יא. הצורך בזמן של שקט להיכנס לעולם הפנימי - עלי שור ח"א שער ג' "דעת קצות דרכיו" פ"ה, ספר דע את עצמך ח"ב פרק י'. ארבעה חלקי הנפש - נפש החיים שער ב' פרק טז-יז. אש תחתון מול אש עליון - שיעור 35 בסדרת "שורשי התנועות של ארבעת היסודות" של מו"ר.

האלו, אבל זהו כלל הדברים. וחוף מזה, צריכים גם לייחד זמן שקט של התבוננות, שזה בעצם זמן שנועד בעיקר לעורר את הפנימיות עצמה. האדם צריך שתהא לו קצת זמן של שקט משאר חלקי הנפש בכדי שאותו כח הפנימי שמשם בא השפע של ההבנה והתפיסה הפנימית יצא מן הכח אל הפועל.

על הנקודה הזו לייחד זמן להתבונן בחייו, והרחבנו על השימוש בכח ה"אור חוזר" שבאדם בכדי להעלות שוב חוויות שעברו עליו ולהתעמק בהם, וזו אחת מהצורות היסודיות של התבוננות. אך, עכשיו נוכל לראות את הזמן הזה של ההתבוננות כחלק מתוך תמונה כוללת של ארבעה מרכיבים יסודיים הנצרכים בכדי להיכנס לחיי פנימיות...

יעקב: וואו, זה באמת נשמע כ"מרשם שלם"...אני מתחיל עכשיו לחשוב שאם יש כאן ארבעה מרכיבים, אולי באמת יש כאן הקבלה לארבעת היסודות...

צבי: האמת היא שכן... הרי אם תתעמק בדברי רבותינו תראה שכל סט של "ארבע" שבתורה ובעבודה מקביל באיזושהי דרך לארבעת היסודות. אבל בוא נשמע, אולי יש לך רעיון איך...

יעקב: בוא נחשוב... הרי חיים מסודרים ודאי מקבילים ליסוד העפר, וכמו שלמדנו שמידת הסדר, לשים כל דבר במקומו, נובע מיסוד העפר, שהרי רק יסוד העפר אפשר לקחת ולשים במקום... אבל מעבר לכך, קצת קשה לי למצוא הקבלה ברורה...

צבי: אז אולי אנסה קצת להסביר מאיפה הגיעה החלוקה הנ"ל לארבע, ואז נוכל לראות קצת יותר את ההקבלה לארבעת היסודות. החלוקה הנ"ל לארבע היא מבוססת על חלוקה יסודית מאוד של כוחות נפש האדם לארבעה רבדים כלליים: מעשה, הרגשה, מחשבה, ופנימיות. ולפ"ז, מה שאמרנו מקודם היה חשבון די פשוט: ה"נביעה" של התבוננות הפנימיות שעליה אנחנו מדברים מגיעה "מעל המחשבה", כלומר ממקום יותר עמוק באדם מהמחשבה. אלו הן תובנות שהאדם "מבין מעצמו", כגדר מה

יעקב: בעז"ה אשתדל... ואני כבר מחכה להמשיך שבוע הבא!

סיכומים שיחת חברים

אפשר לחלק את כוחות נפש האדם ממטה למעלה לד' חלקים כלליים: מעשה, מידות-הרגשות, מחשבה, ופנימיות.

ארבעה רבדים אלו מקבילים לארבעת היסודות: א. מעשה כנגד עפר - היסוד הכי "גשמי". ב. הרגשה כנגד מים - היסוד שמגלה כח של חיבור לאחרים. ג. מחשבה כנגד רוח - כח של תנועה תמידית. ד. פנימיות כנגד אש - כח שמתחדש ומאיר מעצמו כיש מאין.

כדי להיכנס לחיי פנימיות, לרובד הרביעי, צריכים לפתוח, לברר, ולאזן את ג' החלקים הראשונים. והיינו:

1) לסדר את החיים המעשיים עם איזון וסדר ברמה סבירה. צריך לאזן הפרעות קיצוניות ומידות רעות גסות ולספק את הצרכים הבסיסיים, בכדי לאפשר מנוחת הנפש ברמה סבירה.

2) לפתוח את הלב ע"י מוסר בהתפעלות, לימוד עיוני על המידות, וכדומה.

3) להיות קבוע בלימוד התורה בעיון, בכדי להיכנס לעולם של הבנה דקה.

אחרי ג' השלבים האלו, ניתן להיכנס פנימה ע"י הקביעות בזמן של שקט להתבוננות בחיים, וכמו שתיארנו למעלה.

באמת לאחדות מוחלטת, למצב שלא יהיה בו חילוקים ופירוד בין הכוחות השונים שבעולם. אך, הם מחולקים בדרכי פעולתם: האש הגשמית תובעת שאם יש, למשל, הרצון שלי והרצון של מישהו אחר, אז אני צריך להתנגד לרצונו של השני ולהתנגד לו, בכדי שישאר רק רצוני שלי ותהיה "אחדות מוחלטת" - "אמת" אחת בלבד. לעומת כך, האש הרוחנית תובעת ששנינו צריכים לגלות איך עומק רצונו של שנינו הוא לעשות רצון השם, ואז שני רצונותינו הם ממש אחד בפנימיותם, ושוב יש אחדות מוחלטת בינינו גם מבלי שאף אחד יבטל את חברו.

יעקב: וואו, יפה מאוד... אני מקווה שלא סטינו מדי הרבה מהסוגיה הנוכחית, אבל נראה לי שזה אכן נקודה חשובה בהבנת יסוד האש...

צבי: אתה צודק. אבל מה שנראה לי העיקר שצריכים להתמקד בו עכשיו הוא לחשוב על ארבעת חלקי העבודה שדיברנו עליהם השבוע ולהמשיך לנסות דרכם לחיות בעולם פנימי של מודעות לעצמינו ולמידותינו, ולראות איך נוכל יותר ויותר להיקבע בדרך החיים הזאת, מה שיהפוך את כל עבודתנו בסוגית הבנת המידות לדבר חי ואמיתי ולא רק סוגיות הפורחות באויר.

גם צריכים ללמוד איך להשתמש עם הידע התיאורטי על דרכי המידות בחיי היום-יום, ולכן עברתי עכשיו לנסות קצת לתאר מהלך איך לחיות עם מחשבה והתעמקות תמידית במידותינו.

אבל להשיב על שאלתך בקצרה, הרי רואים שיסוד האש שבעולם הוא פנימי ונעלם, והוא מתגלה כל פעם מחדש כאילו "יש מאין" להאיר. וזה אכן מקביל לכח הפנימיות שבאדם, שכל זמן שהחיצוניות גוברת היא נעלמת, אבל כשמתעמקים ומגלים אותה היא פתאום מאירה מחדש ומתגלה. וכלפי מה ששאלת שלכאורה יסוד האש הוא כח שמתנגד ורועש, ואיך זה מקביל לפנימיות שהיא לכאורה דקה ועדינה, התשובה הפשוטה היא שבאמת מצינו שני סוגי אש: אש גשמית ואש רוחנית. אש גשמית אכן שורפת ומכלה, אבל יש גם אש רוחנית, כמו שהייתה בסנה, ששם "הסנה בוער באש והסנה איננו אוכל".

יעקב: אבל אם זו לא אש שמתנגדת, אז איך זה אש? האם זה לא אחד מעיקרי התכונות של יסוד האש שהוא מתנגד?

צבי: ההבנה העמוקה היא שזה שאש מתנגדת איננו עצם טבעה השורשית של יסוד אש. בעומק, בין באש גשמית ובין באש רוחנית, שתיהן שואפות

**בלבבי
ארבע
יסודות
מודפס**

לאדם שלא רק שהוא לוקח יותר מדי מעוה"ז, אלא שהוא נהיה "תלוי" בריבוי הזה מבלי שום אפשרות להתנתק ממנו, כי כל שיחסר לו מהרגלו הוא מרגיש שחסר לו מצרכיו הבסיסיים, ממש כמו "בן סורר ומורה" שמתרגל למותרות עד כדי שאינו יכול להתנתק מהם.

ג. בנוסף, הרבה פעמים - אם כי לא תמיד - מתלווה לדרך חיים כזו גם "פשרות" במידת הישרות והאמת, כגון שמעלימים הכנסות מסויימות וכדומה. וזהו קלקול מצד יסוד הרוח הפנימית של האדם, שמכוחו נברא האדם ישר וטבעו הפנימי לחפש את הדרך הישרה שה' רוצה ממנו. וכאשר האדם מייסד את כל פרנסתו על היפך הישרות, זה מחדיר לליבו של האדם ייאוש כזה מלחיות חיי ישרות ואמת, והדבר יכול להתפשט לכל מהלך חייו, שיסיח דעת מחובתו בעולמו ויתור רק אחרי ה"חשבונות רבים" של עוה"ז.

ד. לסיום, מצד יסוד האש, יש כח בסיסי בנפשו של האדם של "נהמא דכיסופא" - שהאדם מתבייש לאכול ממה שלא עמל בו. שורש הדבר, כמו שמסביר הרמח"ל, הוא כי האדם נברא להיות דומה לבוראו, וכמו שאצל הבורא עולם כביכול שורש שלימותו הוא "מעצמו", כן גם האדם טבעו להיות שלם "מעצמו" בדומה לבוראו, ורק ככה הוא מרגיש "מכובד" ו"מרום" [דוגמת אש העולה]. משא"כ כאשר האדם נהנה ממה שלא עמל בו, טבע נפשו של האדם הוא להרגיש שפל ובלתי מרום. ונקודה קרובה לכך הוא שהאדם מתרגל להיות "נוטל" במקום "נותן" ומשפיע, שג"ז מוריד את כבודו וערכו הפנימי של האדם בינו לבין עצמו. וגם להרגשות אלו יש השלכה כללית על נפשו של האדם, שהוא מתחיל להתייאש מלחיות "חיי אצילות", ומתרגל לחיות חיי שפלות וארציות, והוא מנסה למלאות את החוסר הפנימי שהוא מרגיש עם תענוגים גשמיים זולים במקום תענוגי הרוח האמיתיים.

למי שנמצא במצב שהוא צריך לקחת את הכסף הזה למרות החסרונות הנ"ל, עיקר הפתרון הוא שישים אל ליבו את החסרונות הנ"ל ויצטער עליהם, וינסה לצמצם אותם כפי האפשרות. למשל, האדם צריך לנסות לצמצם כמה שיותר לחיות רק כפי שהיה חי אם היה צריך לעמול לפרנסתו, ולנסות כמה שיותר להשתמש בכסף הזה לאחרים. ולפעמים אפשר עכ"פ בינו לבין עצמו שכאשר הוא קונה משהו שהוא בגדר "מותרות", שיקנה לפחות חלקו מכסף שלו ולא מהכסף שבא "בחנינם". ויפנים בדעתו שאין חסרון לקנות משהו מכספו שלו מדין "בל תשחית", כי "בל תשחית דנפשו עדיף", וזהו שימוש נכון ונצרך כדי שיתרחק נפשית מהתלות בכסף הזה שמהווה "בית האסורים" לנפש האדם הנזקק לו יותר מדי.

בהצלחה!

שאלה: אני גר בארצה"ב, וקיימת אצלינו תופעה שהמדינה מחלקת הרבה מאוד כסף עבור אוכל למשפחות עם הכנסה מצומצמת. מצד אחד זה מאוד יעזור לי, כי באמת הם מחלקים בשפע גדול מאוד כל חודש, ומה שלא משתמשים איתו חודש אחד גם נשמר לחודש הבא יחד עם התקציב החדש, ועכ"פ זה יחסוך לי הרבה כסף. אבל מאידך גיסא, משהו כאן מרגיש לי קצת לא טוב... איך אני אמור להסתכל על המצב הזה ממבט ארבעת היסודות?

תשובה: כהקדמה יש להדגיש שאין בכוונת התשובה הבאה להורות מה לעשות להלכה למעשה, שלזה נצרך לשקול את כל ההשלכות לכאן ולכאן מכל אחד מהצדדים ולהחליט ע"פ דעת תורה. אך, זה ברור שישנם חסרונות רבים למהלך החיים הזה המתואר בשאלה, ואנחנו ננסה רק לעמוד עליהם כדי שאנשים יוכלו לתת את דעתם ממה להיזהר.

כאשר אדם הראשון חטא ואכל מעץ הדעת, הוא נתקלל "בזיעת אפיך תאכל לחם". אך, ברור לכל מבין כי הקללה לא הייתה כ"נקמה" ח"ו, אלא שבמצבו של האדם אחרי חטא עץ הדעת שכבר נכנס בו מידת התאוה, וכמ"ש הרמב"ן, הוא נצרך לעמל הזה לצורך תיקונו ועשיית חובתו ותכלית חייו בעולמו. וננסה א"כ לסדר ע"פ ארבעת היסודות מה הם התועלות שמגיעות ממה שהאדם ניזון רק מכח עמלו, ומה הם החסרונות שיכולים להיוולד ממהלך חיים של ההיפך מזה.

א. מצד יסוד המים, שורש מידת התאוה, יש תועלת ברורה בצורך של העמל לפרנסה, כי מכיון שכבר נכנס לאדם כח התאוה לעוה"ז, הרי יש חשש גדול שהאדם ימשך אחרי עולם הזה יותר מדי. אבל מכיון שנגזר על האדם כי כל "יניקתו" מעולם הזה תבא רק ע"י עמל ויגיעה, זה עוזר לאדם מאוד להתנתק במידה מסויימת מהעוה"ז, כי כן טבע הבריאה שהתענוג מחבר את האדם למקור תענוגו והעמל מבדיל בין האדם לבין מה שגורם לו לעמול. וכיון שכן, האדם כבר מקבל את הכוח להגביל את עצמו מעוה"ז, להתמקד בעיקר על מטרת החיים ועל חיי העוה"ב, ולקחת מעוה"ז רק כשיעור מה שנצרך לו. אך, כאשר האדם מתרגל למצב שבו הוא מקבל שפע רב של עוה"ז בחינם, זה יכול להיות לו קשה מאוד מאוד להגביל את עצמו כשאין לו שום "הכרח" ו"סיבה" מצד החשבון הגשמי, והוא נמשך בע"כ כמעט בהכרח אחרי עוה"ז יותר מדי.

ב. בנוסף לכך, כאשר האדם מתרגל לצורת חיים כזו, מצטרפת - מצד יסוד העפר - גם מידה של תלות, שהאדם מרגיש שהוא תלוי בכסף שהוא מקבל מהמדינה גם עבור צרכיו הבסיסיים, ואינו רואה שהוא יכול להסתדר כלל בלעדיו. וזה מטשטש אצל האדם את הגבול שבין "צרכיו" ו"מותרות", כי מכיון שהוא מרגיש שבלי אותו כסף אין לו את "צרכיו", לאט לאט מתחיל להיות נדמה לו שכל מה שהוא מקבל משם הוא בגדר "צורך". וזה גורם

שבעים כוחות הנפש לגר"א אויר

בגיליון הקודם למדנו שהאוויר 'נח וקבוע' לעומת הרוח שמתנועה

אוויר - השראת עליון בתחתון.

מהו שורש הפנימי של אויר, שהוא נח ואינו בר תנועה?

האוויר הוא למעלה מתפיסת הנבראים. כל ענינו של נברא הוא תנועה. זה כל מהלך של נבראים. כל נברא הולך אל תכליתו, הוא הולך כל הזמן, הוא שואף כל הזמן, הוא הולך ממקום למקום. הוא כולו תפיסה של תנועה. התנועה, הרוח, היא תפיסת הנבראים. אכן רוח היא באנוש. תפיסת נברא יש בו מהלך של רוח, אבל אין בו תפיסת אויר.

איפה שורש האוויר? כביכול בגילוי מציאות הבורא ית"ש בבריאה. משם בא האוויר. מגילוי הנבראים, מגילוינו, יש רוח, תנועה. מגילוי יתברך, יש אויר.

אומרים רבותינו (פרקי דרבי אליעזר פרק ג) קודם שנברא העולם היה הוא אחד ושמו אחד ואורו היה ממלא את הכל. לאחר מכן סילק את עצמו (כלומר אורו) והסילוק הזה נקרא אויר-פנוי. וענינו, היפוך הרוח. אם יש אויר שאיננו פנוי, בדקות זה השורש לרוח. **אוויר** פנוי ענינו, כמו שאומרים רבותינו, אויר אותיות אור י'. יש את המציאות הראשונה, שנעלמה - ומה שנשאר ממנה, נקרא אויר. האוויר הוא איך זכר העליון מתגלה בתחתון.

זה נקרא 'אווירא דהר', זה אויר שמגיע מלמעלה, לעומת אויר דבקעה שהוא אויר חנוק, במקום בין ההרים שאין אויר. אבל האוויר עליון כמו אויר ציפורי, שיש בו אויר טוב שנמצא בהר, שם התגלות של עליון.

בדוג' פשוטה, הקב"ה מתגלה בהרים: בהר המוריה, ובהר סיני. חלות העליון בתחתון תמיד חלה בהר. ההר הוא מקום העליון שבתחתון, כאשר העליון בא אל התחתון. האבות שהם רגלי המרכבה נקראים הרים. "אשא עיני אל ההרים" - אלו הם האבות, כמו שאומרים חז"ל. כלומר מקום החלות של העליון על התחתון חלה באופן של הר. אויר ההר, הגדרתה, איך העליון מתגלה בתחתון.

א"י נקרא המקום הגבוה מכל הארצות כולם, כביכול א"י הוא ההר של כל הבריאה כולה. זה עומק הדבר שאוירא דא"י מחכים, כי כל תפיסתה הוא אויר. כל מקום גבוה נקרא הר. ביחס הזה, כל א"י הוא בחינה של הר. זה מקום העליון שיש.

אז בעומק, תפיסת אויר היא לא מהמערכת הקיימת כאן בבריאה. אויר ענינה כאשר העליון שורה בתחתון.

ולכן האוויר נקרא 'אוויר פנוי'. 'פנוי' ענינה, כי נותן מקום של חלות לחול בתוכו. כפשוטו, אויר פנוי ענינו שורש למציאות התחתון לחול. יש אמת באבחנה זו. אבל בעומק כל אויר פנוי ענינו, לתת מקום לעליון לחול בתחתון. העליון והתחתון הם תרתי דסתרי, אז איך יש לעליון מקום לחול בתחתון? זה נקרא מקום האוויר פנוי בנפש.

אוויר פנוי - מכח ביטול תחתון לעליון

באותו מקום שהאדם מבטל את עצמו, הוא נותן מקום להשראת העליון לחול עליו. השכינה שורה רק על מי שבטל איליה. המקום של ביטול תחתון לעליון משאיר אויר פנוי.

כביכול יש את מציאות ה'אני', אבל האדם יכול לבטל את אותו מציאות של 'אני'. וכאשר יש ביטול גמור באופן של 'כורעים ומשתחווים לו', חל השראת השכינה עליו. מה הביטול של ה'אני' יוצרת? ביטול אני יוצרת מקום של אויר פנוי, והאוויר פנוי נותן מקום לחלות עליון בתחתון.

האוויר היא לא ממערכת הקיימת בתוך הבריאה. אלא, במקום הממוצע בין כל מדרגה למדרגה - זה בעצם נקרא אויר. כידוע ביותר מדברי רבותינו, בין כל מדרגה למדרגה, בין כל עולם לעולם, יש ממוצע. הממוצע הזו בין כל מקום למקום - נקרא אויר. והמקום הזו נקרא אויר פנוי, שבעומק ענינה אויר הנותנת מקום גם לעליון וגם לתחתון.

כפשוטו, פנוי ענינה כמו "ואנכי פניתי את הבית", כל זמן שלא פינה את הבית אז אין העליון יכול לחול שם, וכאשר מפנים את הבית, יכול לחול כאן דבר חדש. אבל באותו מקום לא יכול לחול שני דברים. איפה יש תפיסה שבמקום אחד יכול לחול שני דברים? זה נקרא אויר פנוי, שנותנת מקום לעליון לחול בתחתון, ואז שני דברים יכולים להיות קיימים שם.

בקלקול, כאשר יש אני, נאמר 'אין אני והוא יכולים לדור בכפיפה אחת' (סוטה ה). כי זה לא ה'אני' הבטל. אבל עד כמה שזה 'אני' שבטל, זה מעמיד את הנפש במקום של 'אני והוא יכולים לדור בכפיפה אחת'. ואין ההגדרה שברגע שאני בטל, אז אני לא קיים. אלא אני קיים כבטל. וזה מעמיד את הנפש בתפיסה של אני והוא יכולים לדור בכפיפה אחת. זה נקרא אויר פנוי.

מהו אויר פנוי לעומת אויר שאיננו פנוי? אויר שאיננו פנוי יכולה לתפוס או זה או זה. לעומת כך, אויר פנוי ענינו, שהוא פנוי לתפוס את הכל. הפניות של האוויר פנוי הגדרתה שהוא פונה לכולם, מלשון פנים. הוא נותן מקום לכולם לחול שם.

בהבנה פשוטה, 'פנים' ו'פנוי' - הם דבר והפוכו. 'פנים' הוא מקום של גילוי, ו'פנוי' ענינו חללות והעדר שהוא כלי לקיבול. אבל בעומק, ה'פנוי' נותן מקום לכל דבר.

(המשך בגיליון הבא בע"ה על כוח הכללות שבאוויר, והחומר יצורה שבו)

תאוה - עץ הדעת רע, אהבה - עץ הדעת טוב

בלשון ברורה, יש שני כוחות של צירוף לזולת.

יש כח לצרף שני דברים על ידי מערכת הדעת. אבל הדעת, כשם שהיא מצרפת, היא גם יכולה להבדיל. מחד, יש דעת המחברת. הדעת יכולה להיות חיבור, כמו ב"והאדם ידע את חוה". ומאידך, יש דעת המבדלת. אומרים חז"ל 'אם אין דעת הבדלה מנין' - הדעת מבדלת.

ובעומק יותר, דעת דפירוד, שהיא דעת המבדלת, נקרא תאוה. נאמר על עץ הדעת רע "וכי תאוה הוא לעינים", זה עץ הדעת רע, פירוד, תאוה. אבל העץ דעת טוב הוא אהבה, חיבור. אלו הם דברים ברורים מאד.

אהבה בתפיסת עץ החיים

מהי אהבה, החיבור, שקיימת בעץ החיים? היא לא במערכת של דעת, אלא מערכת של עצם החיים.

"והחי יתן אל לבו", ואומרים על זה בחז"ל, טוב ללכת אל בית האבל מללכת אל בית המשתה, מאשר ששם סוף כל האדם, והחי יתן אל לבו. כלומר, במקום שאתה מגלה מות, שהוא סוף כל האדם - שם מגלה "והחי יתן אל לבו". ומה יתן אל לבו שמה? בודאי כפשוטו הוא צריך ליתן על לבו שישוב בתשובה. אבל בעומק, ההגדרה הוא, שצריך ליתן אל לבו ש"אני ישנה ולבי ער". כל שינה הוא אחד מששים שבמות, וכאשר הוא הולך לבית אבל הוא מגלה המות בתוקפו - אז מה הוא יתן אל לבו? כמו שבכל שינה נאמר אני ישנה ולבי ער, אז כאשר הוא הולך אל בית אבל מה החי יתן אל לבו? את ה"ליבי ער".

על הפסוק "והחי יתן אל לבו", אומרים חז"ל "די לחי באשר הוא חי",

עומק הדבר, כאשר הוא חי, "אין דעת וחשבון בשאול אשר אתה הולך שמה", וזה הדעת. מה יש שם? די לחי באשר הוא חי.

'אין אדם חוטא אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות' (סוטה ב.). מאיפה האדם חוטא? כי יסתלק ממנו דעת דקדושה, זה הרוח שטות. ומה נשאר לו אז? 'די לחי באשר הוא חי'. וזה סוג של אהבה לגמרי שונה בנפש.

בשעה שהאדם אכל מעץ הדעת טוב ורע, האהבה שלו נתפסת מכאן ואילך במערכת דעת טוב ורע - האהבה מצד העץ הדעת טוב, והתאוה מצד העץ הדעת רע. ושם מה התיקון? לצאת מתאוה וליכנס לאהבה.

אבל במערכת עץ החיים, "ולקח מעץ החיים וחי לעולם", מה האהבה שקיימת שם? עץ החיים זה אהבת החיים כשלעצמם. וזה העומק הכוונה בדברי חז"ל על "והחי יתן אל לבו" - די לחי באשר הוא חי. זה סוג אחר של אהבה.

א"כ בתמצית הדברים. תאוה היא תפיסת העץ דעת רע. אהבה היא תפיסת עץ הדעת טוב, וזה אהבת הדעת. ויש אהבה פנימית יותר שהיא תפיסת עץ החיים, שהוא אהבת החיים

ההבדל בין אהבה של דעת לאהבה של חיות

יש הבדל מהותי בין אהבת החיים, כלומר אהבה הבא מתפיסת עץ החיים, לבין אהבת הדעת, שהיא אהבה הבאה מתפיסת עץ הדעת טוב. מה ההבדל בין עץ הדעת טוב, שהיא אהבת הדעת, לבין אהבה שבאה מעץ החיים, שהיא אהבת החיים?

על מהלך הדעת נאמר תמיד, "תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא", שנאמר "ילכו מחיל אל חיל" (סוף מסכת ברכות).

בדעת, תמיד המהלך הוא "קובץ על יד הרבה", "ילכו מחיל אל חיל", עוד דעת ועוד דעת, "יוסיף דעת יוסיף מכאוב". כי הדעת בא מעץ הדעת טוב ורע, ולכן הדעת מוסיף כאב.

אבר הדעת היא מידתו של יוסף, אות ברית קודש, צדיק יסוד עולם, וזה מערכת שהיא כולו הוספה. זה מערכת של דעת. דעת הוא מלשון עוד, ששורשם חד - כל דעת דורשת עוד. מי שנמצא באמת במדרגת הדעת, יש לו תשוקה תמיד להוסיף דעת וחכמה. זה מדרגתם של תלמידי חכמים אמי תיים. דעת דורשת להוסיף עוד ועוד ועוד.

לעומת זאת, במערכת אהבת החיים, אני אוהב את עצם ההיות. "די לחי באשר הוא חי" - איזה אהבה יש שם? אהבה בעצם ההיות.

וזה ההבדל בין רצון מלשון רץ, לבין רצון מלשון רצוי. במערכת התנונה של רצון שהוא בחינת רץ, "אנו רצים והם רצים - אנו רצים לבית המדרשו והם רצו לבאר שחת" - אנו רצים לעץ הדעת טוב, והם רצים לעץ הדעת רע. אבל שניהם רצים. לעומת זאת, במערכת העליונה של רצון, שהוא בבחינת רצוי, מהו שם? רצון של אהבה, המערכת הפנימית של אהבה, שאני מרוצה במה שיש לי, אני לא רץ לעוד דבר, "איזהו עשיר השמח בחלקו".

א"כ בתמצית הדברים, אהבה שנמצאת בעץ החיים היא אהבה לעצם החיים. אהבה שנמצאת בעץ הדעת היא אהבה לדעת.

שני בחינות של שמחה בנפש - בתהליך ובעצם ההיות

יש שתי חלקים בנפש, החלק הרוחני וחלק הגשמי. הגר"א אמר שבגשמיות האדם צריך להסתפק בחלקו, ועל זה אומרים חז"ל 'פת במלח תאכל ומים במצורה תשתה', אבל ברוחניות,

ל'מי שיש לו מנה, רוצה מאתים'? הצ' דייק אוהב ממונו מכח ששורש הממון שלו זה חלק מנפשו, אבל הרשע אוהב ממון כי הוא רוצה קשר עם הממון. אלו הם שתי דברים הפוכים.

שלשה שלבים של יסוד המים במקביל לשלשה סוגי אהבה

באהבה של עץ החיים, אני שמח בעצם ההיות. וזה המדרגה הפנימית של אהבה.

בתחילה, כל העולם היה מלא מן המים, הארץ היה תוהו ובוהו ורוח אלוקים מרחפת על פני המים. לאחר מכן אמר הקב"ה יהי רקיע בתוך המים להבדיל בין מים למים, הבדלה של מים עליונים ומים תחתונים. לאחר מכן, "יקוו המים למקום אחד".

וא"כ בכללות היה שלשה שלבים של יסוד המים. בתחילה היה הכל מלא מן המים, שלב השני היה הבדלה בין מים עליונים למים תחתונים, ושלב שלישי, במים תחתונים גופא היה "יקוו המים למקום אחד".

אהבה, ששורשו ביסוד המים, גם יש בו את כל שלשה שלבים האלה של המים.

אהבה עליונה היא אהבה של עץ החיים. אהבה אמצעית היא אהבה של עץ הדעת טוב. אהבה תחתונה, שהיא תאוה, היא עץ הדעת רע.

המשך השיעור בגיליון הבא

ההיות? ברור שאם האדם ישמח בעצם ההיות ואין לו תשוקה לדעת עוד ועוד, שמחתו איננו שמחה, אלא הוללות. לעומת זאת, מי ששמח רק במה שהוא משיג עוד ועוד ועוד - אין לו מנוחה.

וא"כ יש שתי קומות של שמחה בנפש. יש שמחה בהשגת עוד ועוד דברים, "זורעים בדמעה וברנה יקצורו", חג האסיף הוא זמן השמחה, וכן על זה הדרך - אני שמח במה שכל הזמן אני משיג עוד. זוהי שמחה בת-שוקה לעוד - וזוהי אהבה של העץ הדעת. אבל לא כך צריך להיות האדם אילו לא חטא. בעץ החיים מאיפה בא השמחה? "כבודו מלא עולם", "לית אתר פנוי מיניה" - במה אני שמח? בעצם ההיות השלם.

המקום החיצון בנפש חי כל הזמן בתנועה ל'עוד' - הוא שמח בחלקו בהשגת עוד דברים. אבל המקום הפנימי בנפש חי את ההווה האמיתית של היה הווה ויהיה, של ה'אין עוד מלבדו'. כשהאדם מחובר לאותו מקום, הוא שמח בעצם ההיות. זה הש' מחה הפנימית של עץ החיים. זה עצם החיים. לא רק כפשוטו שהאדם שמח בעצם החיים של עצמו, אלא בעור מק, הוא שמח בעצם ההיות של גילוי החיות שאין להם סוף - לא מצד שהם ימשיכו הלאה, אלא, כי זוהי מציאות של ההווה, של עצם ההווה עצמה.

רצון של תאוה מול רצון של אהבה

התאוה לא מתחילה ממקום שהשנים הם אחד, אלא מתחילה מאני הנפרד של האדם עצמו, וא"כ ברצון של תאוה מה האדם רוצה? הוא רוצה לקשור את עצמו לעוד דברים ולעוד דברים. יש לו מנה רוצה מאתים.

לעומת זאת, הרצון של אהבה היא כמו 'צדיקים ממונם חביבים עליהם יותר מגופם'. מה ההבדל בין 'צדיקים ממונם חביבים עליהם יותר מגופם'

האדם תמיד יש לו תביעה בנפש לעוד ועוד. מי שאין לו את אותו טביעה לעוד ועוד רוחניות - פירוש הדבר: שהנפש האלוקית שלו התכסה. עד שהאדם עובר חייבי כריתות, ונפשו נכרתת ממקור חייו. אבל כאשר גלוי אצל האדם הכח הרוחני שלו, הוא תובע תמיד להוסיף בקדושה, "ילכו מחיל אל חיל".

לעומת זאת, אמר הגר"א, 'השמח בחלקו' לא נאמר רק על גשמיות אלא אף על רוחניות. מאיפה מגיעה המקום העמוק של 'איזהו עשיר השמח בחלקו'? אלו הם שני סוגי אהבה שה' זכרנו. האהבה בבחינת עץ הדעת טוב, שהוא בבחינת 'דע', 'עוד' - זה המהלך של "ילכו מחיל אל חיל". אבל האהבה, שהוא בבחינת 'איזהו עשיר השמח בחלקו' - זה נמצאת בעץ החיים.

היום אנחנו נמצאים במערכת עץ הדעת. בכל ימות החול, מצפים לשבת קודש. והתוקף של זה בערב שבת, וכדברי הרמב"ם: 'ישב וממתין ומצפה מתי יבוא השבת', כל הזמן האדם מצפה לשבת. מאידך, בכל יום, יכול להיות שמח באותו יום. במה יהיה שמח? במה שיש לי. ואלו שני מקומות בנפש לשמחה.

מצד התשוקה ל'עוד' ו'עוד' דבר, במה אני שמח? אני שמח בתהליך שכל הזמן אני משיג עוד ועוד ועוד. ומצד 'שמח בחלקו', במה אני שמח? בעומק, אני לא שמח במה שיש לי כפ' שוטו, אלא אני משמח בעצם ההיות של החיים.

יש אבחנה שהאדם שמח בזמן שהוא רוצה להשיג עוד. ויש אבחנה שהאדם שמח מעצם ההיות. עומק השמחה בעצם ההיות - למי שמכיר את הבורא 'ית' שמו, שהיה הווה ויהיה - שהוא מכיר את האין סוף של הבורא, ולכן הוא מכיר שיש לו הכל, כי זה עצם ההיות.

מאיפה מגיעה בעומק שמחה בעצם

מהות המידות 031 מים תאוה ואהבה מספר שיעור בקול הלשון 1130901

החלוקה הכללית של מדת הקנאה לארבעת היסודות

רק לממון שיש בידי חברו, אלא מקנא בדרך שבה השיג את הממון.

נפרט בעז"ה כל מידה לארבעה, ארמ"ע דעפר דמים, ארמ"ע דמים דמים, ארמ"ע דרוח דמים, וארמ"ע דאש דמים.

רוח דמים - עיקר תנועת העולם הוא רדיפה אחר ממון ותאוות, וזהו עיקר הרוח הנגלה בעולם, ומתאוה לתנועת רוח זו.

אש דמים - על דרך כלל על מנת להשיג ממון, ולהרבות ממון נצרך מלחמה עיקשת והתמודדיות רבות במשא ומתן (אם לא קיבל ממון בירושה ומתנה, וכדו') והוא מתאוה לדרך ניהול הממון המביא לידי ממון. ומתאוה לא

ככל מדה, אף מדה זו נחלקת לארמ"ע - עפר דמים, מים דמים, רוח דמים, אש דמים, דקנאה.

עפר דמים - תאוה לעצם החומר שבממון, כי העפר הוא היסוד החומרי ביותר שישנו, ומתאוה לחומר יותר.

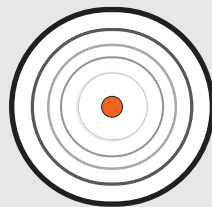
מים דמים - כלשון רבי צדוק שהובא לעיל - שע"ז יוכל להשיג כל התאות ותענוגי עוה"ז.

מגיליון הבא לנו שמחים לבשר על פתיחת מדור חדש

'סיפורי המידות'

שבו יומחש הנכתב במדור 'תיקון כח הקנאה על ידי סיפורים מחיי היום יום.

יום שני
יב שבט תשפ"ה
רח' הרב בלוי 33
ירושלים 20:30

צורת אדם נושא לשון

רכישת ספרי הרב
'ספרי אברהם' מושלוח ברחבי העולם
03.578.2270
USA 718.871.8652

כל החומר
[זולת חלק ליקוטים]
שמופיע בגיליונות
מידי שבוע
יוצא לאור לראשונה

קו ישיר לשמיעת
שיעורי מורנו הרב שליט"א
'ב'קול הלשון'
073.295.1245
ישראל
USA 605.313.6660

לקבלת העלון
בדוא"ל
bilvavi231@gmail.com
לקבלת העלון
בפקס 03.548.0529

כל הזכויות שמורות ©
'מערכת' בלבבי משכן אבנה
טלפון 052.763.8588
פקס 03.548.0529
bilvavi231@gmail.com